

STRESZCZENIE

Praca doktorska pod tytułem „**Elementy klasycyzmu i romantyzmu w wybranych utworach kameralnych Johanna Nepomuka Hummła. Uwagi z perspektywy pianisty - kameralisty**” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym oraz jego opisu. Nagranie zawiera kompozycje Johanna Nepomuka Hummła zarejestrowane z altowiolistą Marcinem Murawskim w następującej kolejności:

- Sonata Es-dur op. 5 nr 3
- Sonata A-dur op. 104 (transkrypcja na altówkę i fortepian Marcina Murawskiego)
- Arioso (transkrypcja na altówkę i fortepian II części Trio E-dur op.83 Marcina Murawskiego)

Rozdział pierwszy „**Rozwój kameralistyki na przestrzeni wieków**” przedstawia definicję pojęcie kameralistyki oraz jej rozumienie. Poświęcony jest zagadnieniom związanym z powstaniem i rozwojem kameralistyki do czasów Hummła. Omówione zostały najważniejsze zagadnienia wpływające na jej zmiany oraz przedstawiona została twórczość kameralna ważniejszych kompozytorów.

II rozdział „**J. N. Hummel – Sylwetka kompozytora i jego twórczość**”, poświęcony jest sylwetce kompozytora oraz jego twórczości. Informacje zawarte w tej części pracy dotyczą życia Hummła oraz mają na celu ukazanie jego osobliwej sylwetki w ówczesnym świecie muzycznym. Podrozdział **Biografia Johanna Nepomuk Hummła** zawiera informacje dotyczące życia kompozytora. Sylwetka Hummła jest fascynująca „Cieszyć się światem przez dawanie radości”. Postrzegany jako cudowne dziecko, uczeń Mozarta i Haydna. Ceniony nauczyciel. Zaczął nauczać jako 12 latek. Był wspaniałym menagerem i biznesmenem. Walczył o prawa muzyków. Wprowadził program emerytalny dla profesjonalnych muzyków. Był osobą towarzyską i pracowitą.

Jego grę cechowała klarowność, czystość, równość, delikatność, ciepły dźwięk, czas oraz tworzenie wrażenia prędkości gry bez podejmowania zbyt szybkiego tempa. Był ostatnim wielkim reprezentantem szkoły wiedeńskiej w okresie przełomowym między klasycyzmem a romantyzmem. Ożywił pianistyczną sztukę precyzyjną techniką wirtuozowską opartą na grze palcowej.

Podrozdział **Twórczość J. N. Hummła** wyszczególnia mnogość utworów jakie po sobie pozostawił. Jego twórczość obejmuje prawie wszystkie gatunki muzyczne typowe dla przełomu XIX i XX wieku. Jego spuścizna kompozytorska stanowi pomost między epoką klasyczną, a romantyczną w muzyce.

Twórczość Johanna Nepomuka Hummła rozkwitała w czasie jednego z najbardziej dynamicznych okresów w historii muzyki. Tworzył w czasie, gdy w muzyce odbywała się transformacja od klasycyzmu do romantyzmu. Mimo to Hummel wywarł ogromny wpływ na następującą po nim generację kompozytorów zarówno poprzez swoją grę, jak i przez nauczanie. Jako jeden z przedstawicieli stylu brilliant Hummel w znacznym stopniu wyznaczył drogę dla kompozytorów tworzących po nim, takich jak m. in.: Fryderyk Chopin, Robert Schumann czy Franciszek Liszt.

Styl Hummła wywodzi się z klasycyzmu wiedeńskiego. Nigdy nie porzucił on klasycznej formy i frazowania, zachował przy tym swój własny indywidualny wyraz i styl. Duży wpływ miał również na rozwój formy sonatowej. Jego muzyka ma w sobie dużo ciepła i uderzającą oryginalność, która pozwoliła mu poruszać się w romantycznych klimatach.

Ostatni trzeci podrozdział ***Anweisung zum Pianoforte Spiel* kompozytora**, zawiera opis metodycznych wskazówek zamieszczonych przez Hummła w jego „Szkoła gry na fortepianie“: *Ausführliche theoretisch-practische Anweisung zum Piano-Forte-Spiel*, wydanej w Wiedniu 1828 roku. Podręcznik Hummła ceniony był przez wielu pianistów w pierwszej połowie XIX w. za usystematyzowane i pełne przedstawienie reguł dotyczących gry fortepianowej.

W rozdziale trzecim „**Analiza stylistyczna i wykonawcza wybranych utworów z perspektywy pianisty**”, omawiam problematykę interpretacji utworów J. N. Hummła zarejestrowanych na płycie CD w ramach pracy doktorskiej.

Analiza sonaty Es-dur op. 5 nr 3 na altówkę i fortepian

Sonata Es-dur op. 5 nr 3 została skomponowana w 1798 roku - kiedy Johann Nepomuk Hummel miał 20 lat - i od lat cieszy się wielkim powodzeniem jako jeden z najbardziej reprezentatywnych utworów na altówkę i fortepian. Jest to utwór osadzony w realiach klasycznych, będący wzorcowym przykładem formy sonatowej. Pierwsze dwie sonaty z

tego samego opusu (op. 5) zostały napisane na fortepian i skrzypce, ale tylko trzecia zyskała popularność i na stałe została włączona do repertuaru altowiolistów.

Pierwsza część sonaty **Allegro moderato** utrzymana jest w formie allegra sonatowego, druga **Adagio cantabile** jest trzyczęściową formą okresową z codą, trzecia zaś **Rondo con moto** formą rondo. Rozpoczynanie utworów cyklicznych, szczególnie sonat i symfonii od allegra sonatowego było niemalże regułą. Tej właśnie zasadzie hołdował Hummel.

Allegro moderato w pełni odpowiada zasadom kształtowania formy allegra sonatowego. Zbudowane jest w oparciu o dwa skontrastowane tematy, które zawierają najważniejszy materiał melodyczny i rytmiczny. Zgodnie z nadrzędną ideą formy sonatowej tematy w ekspozycji utrzymane są odpowiednio w tonacji zasadniczej oraz tonacji dominanty, natomiast na gruncie reprzyzy dochodzi do ich ujednoczenia tonalnego. Tematy są opozycyjne zarówno pod względem charakteru jak i tonacji, w której się pojawiają.

Jest to sonata, która ma klasyczną formę i możemy o niej mówić jako o sonacie klasycznej, ale jednocześnie mimo zauważalnej w niektórych fragmentach nastrojowości zbliżonej do romantyzmu, warto zastanowić się czy nie jest to jednak już sonata wczesno-romantyczna. Przyczyną takiego domniemania są m. in.: mocno rozbudowane łączniki między kupletami a refrenem, nagromadzenie się wszelkiego rodzaju ozdobników, które rozwinęły się później w epoce romantyzmu, oraz często pojawiająca się, występująca nie tylko w części drugiej, melodyjność i liryczność myśli muzycznej.

Analiza sonaty A – dur op.104 na wiolonczelę i fortepian (w opracowaniu Marcina Murawskiego na altówkę i fortepian)

Sonata na wiolonczelę i fortepian op. 104 skomponowana została w 1824 w Weimarze, w którym Hummel wiódł najszcześniejsze chwile swojego życia. Transkrypcja na altówkę z fortepianem opracowana przez Marcina Murawskiego, opiera się na kilku źródłach – oryginalnym wydaniu Booseya w Londynie (1826), wydaniu Petersa, wydaniu Cor Publishing Company w opracowaniu F. Broera, oraz na własnych poszukiwaniach i doświadczeniach związanych z wykonywaniem utworów J.N. Hummla. Uważam, że utwór ten wyjątkowo dobrze brzmi na altówce: eksponuje barwę i brzmienie niskich rejestrów altówki, a sama kompozycja przepełniona duchem romantyzmu jest warta rozpowszechniania.

W moim odczuciu jest to bardzo dobra transkrypcja i udane poszerzenie repertuaru altówkowego.

Napisana ponad ćwierć wieku później niż Sonata op. 5 nr 3 Sonata op. 104 cechuje się innym od klasycznego sposobu traktowaniem instrumentów muzycznych. Kompozytor ma inne podejście do formy jak również do samej idei sonaty, widać tu znacznie więcej wpływu romantyzmu niż klasycyzmu wiedeńskiego. Odcinki kształtujące formę są dużo większe niż w poprzedniej sonacie, co w znaczny sposób wydłuża ją. Sonata składa się z trzech części.

Część pierwsza **Allegro grazioso** zbudowana jest w formie allegra sonatowego, część druga **Romanze. Poco Adagio** to forma okresowa, a trzecia **Finale. Allegro non troppo** skomponowana jest w formie rondo.

Arioso – na altówkę i fortepian (transkrypcja II części Tria E – dur op.83 na skrzypce, wiolonczelę i fortepian

Arioso na altówkę i fortepian w opracowaniu Marcina Murawskiego jest transkrypcją II części tria E-dur op. 83 na skrzypce, wiolonczelę i fortepian. Jego struktura ukształtowana została w trzyczęściową wielką formę ABA. Utrzymane w spokojnym charakterze, oparte jest na jednotaktowych motywach prowadzonych przez altówkę. Partia fortepianu pełni rolę delikatnego akompaniamentu oraz wypełnia harmoniczne współbrzmienia. Pierwszy materiał dźwiękowy przebiega w tonacji D-dur. Rytm punktowany (szesnastka z kropką, trzydziestodwójka) przewija się zarówno w altówce jak i w fortepianie. Lekkie miarowe oparcie na pierwszej nucie w takcie nadaje frazie łagodny niespieszny kształt. Do spokojnego tempa skłania nas oznaczenie wykonawcze *Andante*.

Rozdział trzeci zawiera przykłady nutowe ilustrujące problemy wykonawcze oraz omawiane elementy klasyczne i romantyczne.

W pracy znajduje się również **Aneks nutowy** zawierający cały materiał nutowy nagranych na płycie CD utworów.